

TIM 42

ŠTA DIŠE LESKOVAC?

Analiza sprovođenja Kratkoročnog akcionog plana za zaštitu vazduha i sistema informisanja građana o kvalitetu vazduha na teritoriji grada Leskovca

Leskovac, 2023.

Šta diše Leskovac?

Analiza sprovođenja Kratkoročnog akcionog plana za zaštitu vazduha i sistema informisanja građana o kvalitetu vazduha na teritoriji grada Leskovca

Septembar 2023. godine

Uvod

Zakon o zaštiti vazduha poznaje nekoliko nacionalnih i lokalnih instrumenata politike i planiranja zaštite vazduha (strategije, planovi, programi..). Strategija zaštite vazduha, planovi kvaliteta vazduha i kratkoročni akcioni planovi donose se u cilju očuvanja i poboljšanja kvaliteta vazduha i izbegavanja, sprečavanja ili smanjenja štetnih posledica po zdravlje ljudi i/ili životnu sredinu.

Po ovom zakonu nadležni organ jedinice lokalne samouprave je dužan da donese kratkoročni akcioni plan u zoni ili aglomeraciji koja se nalazi na njihovoj teritoriji u slučaju da:

- 1) postoji opasnost da nivoi zagađujućih materija u vazduhu prekorače jednu ili više koncentracija opasnih po zdravlje ljudi utvrđenih [Uredbom o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha](#) (dalje: Uredba);
- 2) postoji opasnost da se prekorači koncentracija prizemnog ozona opasna po zdravlje ljudi, utvrđena Uredbom, ako nadležni organ proceni, uzimajući u obzir geografske, meteorološke i ekonomske uslove, da postoji značajan potencijal da se smanji rizik, trajanje i ozbiljnost takvog prekoračenja.
- 3) radi zaštite zdravlja ljudi i/ili životne sredine po potrebi u slučaju da postoji opasnost od prekoračenja jedne ili više graničnih ili ciljnih vrednosti za pojedine zagađujuće materije koje su utvrđene Uredbom.

Skupština grada Leskovca je u februaru 2022. godine usvojila Kratkoročni akcioni plan za zaštitu vazduha na teritoriji grada Leskovca (u daljem tekstu: KAP)¹. Odluka o usvajanju ovog dokumenta stupila je na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom glasniku grada Leskovca" – 18. februara 2022. godine. Ova analiza treba da pokaže koje su aktivnosti KAP-a i u kojoj meri implementirane u prvoj godini njegovog važenja², kako se upravlja ovom javnom politikom³, kao i da li je rešen jedan od osnovnih problema u oblasti upravljanja vazduhom na teritoriji grada - neadekvatno informisanje javnosti o kvalitetu vazduha.

Kao osnova uzet je sam KAP i istraživači su analizirali njegovu sadržinu, definisane ciljeve, opis problema koji on treba da adresira, rokove, mere i aktivnosti. Kao izvor informacija korišćeni su i ostali dokumenti dostupni javnosti, dokumenti koji su već učinjeni dostupnim Timu 42 kroz ranije aktivnosti organizacije, dokumenti pribavljeni kroz zahteve za pristup informacijama od javnog značaja kao i informacije prikupljene „sa terena“⁴.

Na početku dokumenta navodi se šta je predmet i cilj njegovog donošenja. Međutim, u ovom delu se, pored toga navode i odredbe Zakona o zaštiti vazduha koje definišu sadržinu kratkoročnih akcionih planova, ciljevi koje je zakonodavac naveo prilikom definisanja šta

---

1

https://starisajt.gradleskovac.org/images/stories/dokumenta/sluzbeni_glasnici/2022/3. Sluzbeni_glasnik_grada_Leskovca_broj_3_od_11.2.pdf

² Imajući u vidu da je analiza rađena u periodu april – jul 2023. godine obuhvaćene su i informacije sa početka druge godine implementacije

³ Praćenje sprovođenja, vrednovanje učinaka u cilju preispitivanja i unapređenja KAP-a kao i izveštavanje o postignutim učincima

⁴ Informacije koje Tim 42 prima od građana i građanki, neformalnih grupa građana, članova udruženja, za koje saznaje putem lokalnih medija i kroz komunikaciju sa predstavnicima lokalne samouprave

predstavlja ovakva vrsta dokumenta pa je veoma teško utvrditi precizno predmet i cilj konkretnog plana. U ovom delu se kaže i da je „cilj izrade KAP-a je definisanje specifičnih mera i aktivnosti koje Gradska uprava grada Leskovca, u saradnji i uz podršku nadležnih institucija, ali i najznačajnijih zagađivača može da sprovede u toku jedne kalendarske godine ili duže u zavisnosti od uzroka zagađenja, ako su za izradu i primenu sistemskih i trajnih rešenja vazduha potrebni duži vremenski okviri“. Iz ovoga se vidi da donosioci ovog dokumenta **dugoročne** ciljeve (sistemska i trajna rešenja) pokušavaju da sprovedu donošenjem **kratkoročnog** plana. Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca je u svojim odgovorima istraživačima Tima 42 istaklo:

- da osim monitoringa vazduha, ostale aktivnosti ne spadaju u kratkoročne, imaju kontinuitet u primeni i ne sprovode se samo u periodima primene KAP-a;
- da se KAP ne primenjuje svakodnevno nego samo kada se za to ukaže potreba;
- da će se neke od kratkoročnih mera primenjivati u kraćem, a neke u dužem vremenskom periodu u zavisnosti od situacije;
- da KAP ne sadrži dugoročne mere već da neke mere deluju dugoročno jer zahtevaju „duži kontinuitet“ u sprovođenju

Sa aspekta vršenja monitoringa implementacije plana je bitno primetiti da osim početka primene mera nemamo nijednu drugu vremensku odrednicu kako bi se procenio napredak prema zacrtanim ciljevima. Ovo nije u skladu sa [Pravilnikom o sadržaju kratkoročnih akcionih planova](#) koji između ostalog navodi da ovakvi dokumenti naročito sadrže specifične mere za kratkoročno smanjenje trajanja prekoračenja, **sa rokovima za njihovu realizaciju**. Navođenje reči „kontinuirano“ u akcionom planu KAP-a nije dovoljno precizno i ne može se smatrati rokom. Odluka Radne grupe za izradu KAP-a bila je da se specifičnim merama ne određuju rokovi za realizaciju upravo zbog nepostojanje vremenskog ograničenja KAP-a⁵.

Važno je napomenuti da podaci sa terena pokazuju da se neke aktivnosti KAP-a primenjuju od trenutka njegovog donošenja (npr. od strane Odeljenja za inspekcijske poslove) i kontinuirano te se one ne mogu svrstati u hitne, kratkoročne i slično..

---

⁵ Informacija dobijena od predstavnika Odeljenja za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca

Mere i aktivnosti za smanjenje zagađenja vazduha

U delu KAP-a pod nazivom „Mere i aktivnosti za smanjenje zagađenja vazduha“ nalazi se sve ono što donosioci plana smatraju da treba preduzeti u cilju poboljšanja kvaliteta vazduha. Bitno je napomenuti da ovaj deo ne izgleda koherentno jer se u njemu navode raznorazne opšte i dugoročne mere, potrebe kao i kratkoročne mere. Istraživači su na ovom mestu identifikovali skoro 50 potreba, mera, aktivnosti ali i upozorenja javnosti (npr. „*Ne pušiti u stambenim prostorijama*“). U nastavku su one izlistane onako kako su definisane od strane donosioca plana.

- 1) *Potrebno je sprovođenje mera koje bi mogle da dovedu do smanjenja koncentracije zagađujućih materija u vazduhu (prvenstveno čađi i azot dioksida), kao osnovne polutante koji narušavaju kvalitet vazduha u Leskovcu*
- 2) *Potrebno je vršiti kontinuirana merenja zagađujućih materija (čađi ali i drugih suspendovanih čestica) u vazduhu prvenstveno u skladu sa Zakonom o zaštiti vazduha i Uredbom o uslovima za monitoring i zahtevima kvaliteta vazduha, kao i drugim propisima iz oblasti zaštite vazduha, kako bi ocena kvaliteta vazduha bila što preciznija i kako bi se na vreme prevenirali negativni efekti zagađenja vazduha*
- 3) *Optimizacija mreže monitoringa kvaliteta vazduha. Uvođenje merenja koncentracije suspendovanih PM10 i PM2.5 čestica, ugljen monoksida i prizemnog ozona u Program kontrole kvaliteta vazduha u lokalnoj mreži. Svaki postupak uvođenja novih merenja zagađujućih materija zahteva čitav niz pripremnih aktivnosti, pa se ne može govoriti o preciznim terminima početka realizacije, ali svakako da su ove aktivnosti u planu, ali za buduću realizaciju*
- 4) *Opšta mera koju je neophodno uvesti na svim lokacijama na kojima postoje sporne situacije oko potencijalno povećanog emitovanja zagađujućih materija jeste podizanje zelenog pojasa, izvedenog kao drvored preporučenih vrsta, uređenih živih ograda preporučene visine i gustine ili na neki drugi način. Konceptija i organizacija sistema zelenih površina je formiranje zaštitnog zelenog prstena oko grada i njegovo povezivanje preko zelenih prodora, korita reke Veternice i Hisarskog kanala, sa postojećim i planiranim zelenim površinama uže teritorije grada. Predviđeno je formiranje mreže zaštitnih pojaseva duž saobraćajnica i oko industrijskih zona*
- 5) *Smanjenje zagađenja poreklom iz gradskih kotlarnica i individualnih ložišta. Kontrola svih kotlarnica u gradu Leskovcu*
- 6) *Redovna kontrola ložišta i efikasnosti sagorevanja uz edukaciju radnika koji rade u kotlarnicama*
- 7) *Sprovođenje redovne kontrole emisije zagađivača u skladu sa zakonskom regulativom. U tom smislu, vršiti redovan inspekcijski nadzor i nalaganjem merenja emisije od strane ovlašćenih organizacija, detektovati subjekte koji emituju štetne materije u vazduh iznad GVE. Stalna aktivnost u zimskom periodu;*
- 8) *Kontrola goriva koja se koriste za loženje u kotlarnicama. Utvrditi i poštovati standarde kvaliteta goriva i ukloniti iz prodaje ona goriva koja više zagađuju vazduh. Stroga kontrola i nadzor*

- 9) *Kontrola primene zakona u vezi zabrane spaljivanja sekundarnih sirovina (otpada, starih guma, motornog ulja u kotlarnicama i na mestima za sakupljanje i klasifikaciju otpada); zabrana paljenja strnjika. Stroga kontrola i Inspeksijski nadzor*
- 10) *Redovno održavanje komunalne higijene. Poslovi održavanja komunalne higijene čišćenjem i pranjem ulica u gradu Leskovcu povereni su JKP „Komunalac“ Leskovac. Čišćenje se obavlja svakodnevno uz odlaganje otpada na za to predviđena mesta (kontejneri). Pranje ulica (naročito u užem gradskom jezgru) se obavlja po utvrđenom planu (po potrebi i češće izvan planom utvrđenog rasporeda). U slučaju povećanog zagađenja pojačati intenzitet čišćenja i odvoženja smeća na regionalnu sanitarnu deponiju „Željkovac“, kao i pranja ulica (ako to vremenski uslovu i zimskom periodu dozvoljavaju), kako bi se smanjio, a po mogućstvu sprečio uticaj resuspendovanih čestica*
- 11) *Organizovanje akcija uklanjanja divljih deponija kao i čišćenja i uređenja javnih površina, uz utvrđivanje prioriternih lokacija za čišćenje*
- 12) *Izrada katastra zagađivača vazduha kako u gradu tako i u okolnim mestima koja su blizu grada*
- 13) *Stvaranje uslova za povećanje broja priključaka na daljinski sistem grejanja priključenjem individualnih domaćinstava (kao i preporuka privrednim subjektima), kako bi se normativ potrošnje energenata dodatno smanjio*
- 14) *smanjivanjem broja individualnih ložišta i kotlarnica koje kao energent koriste čvrsto i tečno gorivo*
- 15) *Toplifikacija i gasifikacija grada (korišćenje prirodnog gasa kao goriva u toplanama i kotlarnicama);*
- 16) *Kod projektovanja i izgradnje stambenih objekata insistirati na poštovanju zakonske regulative koja propisuje energetska efikasnost stambenih i poslovnih objekata;*
- 17) *Standardizovanje kvaliteta dostupnih fosilnih goriva na tržištu;*
- 18) *Povećanje i ozelenjavanje slobodne površine u gradu i prostor oko najprometnijih saobraćajnica;*
- 19) *Rekonstrukcija gradske saobraćajne mreže (povećanjem propusne moći ulica) i završetak obilaznice za tranzitni saobraćaj;*
- 20) *Izgradnja biciklističke staze u gradu*
- 21) *Obezbeđenje uslova za korišćenje automatske merne stanice za grad kako bi podaci o kvalitetu vazduha bili dostupni stanovništvu u realnom vremenu (podaci se ažuriraju svakog sata) i kako bi se na vreme reagovalo adekvatnim preporukama u cilju zaštite zdravlja stanovništva;*
- 22) *Sprovoditi akcije po pitanju širenja svesti svih učesnika u saobraćaju o značaju smanjenja negativnog uticaja saobraćaja na kvalitet vazduha, kao i o tome koliki je pojedinačni doprinos blagovremenim i odgovornim ponašanjem.*
- 23) *Sprovoditi kampanje koje bi afirmisale pešačenje i vožnju bicikla, ali i naglašavanje nepotrebnosti upotrebljavanja individualnih vozila u svakoj mogućoj prilici*
- 24) *Pooštavanje regulative vezane za emisije i tehnički pregled vozila (na nivou cele države)*

U slučaju akcidentnih situacija moraju se predvideti i primeniti sledeće specifične mere naročito u vezi sa:

1. saobraćajem:

- 25) ograničavanje (vremensko ili količinsko) pretakanja goriva;
- 26) ograničavanje upotrebe opreme koja koristi benzin;
- 27) korišćenje vidova transporta koji ne zagađuju vazduh (npr. bicikala);
- 28) upotreba javnog prevoza koji ne zagađuje ili u manjoj meri zagađuje životnu sredinu (autobusi sa ugrađenim euro - motorima i katalizatorima i autobusi koji kao gorivo koriste prirodni gas);
- 29) smanjenje snabdevanja gorivom kamionima - cisternama;
- 1) 30 ograničenje brzine u određenim zonama (npr. za 10 - 20 km/h);
- 30) uvođenje jednosmernih ulica;
- 31) propisivanje ograničenog (npr. par - nepar) režima saobraćaja (izuzev za vozila policije, ministarstva odbrane, vozila za hitne intervencije - hitna pomoć i vatrogasci, javni prevoz, diplomatska vozila i motorna vozila koja poseduju ugrađene euro-motore i katalizatore);
- 32) adaptacija i režim rada semafora (npr. zeleni talas);
- 33) obavezno gašenje motornih vozila na crvenom svetlu;
- 34) zabrana korišćenja određenih puteva za određene vrste vozila i dr.

2. privredom:

- 35) dobrovoljna smanjenja industrijskih aktivnosti;
- 36) izbacivanje iz upotrebe rastvarača (preporuka da se koriste proizvodi za bojenje na bazi vode);
- 37) izbegavanje korišćenja baklji u rafinerijama⁶;
- 38) odlaganje nekih aktivnosti održavanja;
- 39) odlaganje degasifikacije u proizvodnoj jedinici;
- 40) upotreba goriva sa malim sadržajem sumpora;
- 41) zabrana rada industrijskih i drugih objekata koja u tehnološkom procesu koriste čvrsto gorivo i teža lož-ulja;
- 42) primena najbolje dostupnih tehnika - VAT (preporuka - da pređu u dugoročne mere) i dr.
  - 1) U slučaju prekoračenja koncentracije zagađujućih materija mere za upozorenje stanovništva bi bile:
- 43) Izbegavati ponašanje i aktivnosti koje mogu doprineti zagađivanju vazduha;
- 44) Ne upotrebljavati uređaje za grejanje prostorija fosilnim gorivima i plinske šporete;
- 45) Ne pušiti u stambenim prostorijama;
- 46) Odgoditi čišćenje sredstvima koje sadrže korozivne hemikalije i rastvore, popravke pri kojima se koriste lepila, boje, lakovi, upotrebi insekticida i sve ostale radnje i aktivnosti koje nisu hitne ili neophodne, a pri kojima se zagađuje vazduh u prostorijama,
- 47) Ne koristiti uređaje za ventilaciju kojima se u prostorije ubacuje spoljni vazduh i
- 48) Izbegavati da mala deca, trudnice, stariji ljudi, hronični bolesnici, osobe slabog zdravlja i osetljive osobe u vreme kritične situacije izlaze iz zatvorenih prostorija.

---

⁶ Na teritoriji grada Leskovca ne postoje rafinerije.

Komentar istraživača: Kako bi ovaj deo bio koherentniji i lakši za primenu treba odrediti adekvatne (kratkoročne) mere za smanjenje zagađenja vazduha koje će se preduzimati u slučajevima opisanim u čl. 33 Zakona o zaštiti vazduha⁷.

Imajući u vidu da akcioni plan koji prati sve napred navedene potrebe i mere sadrži samo devet aktivnosti, analizom je tih devet aktivnosti i obuhvaćeno.

Aktivnost 1 - Smanjenje aerozagađenja poreklom iz toplotnih postrojenja i ložišta

Sprovođenje - Na osnovu rezultata ispitivanja i podataka iz katastra zagađivača; inspekcijski nadzor

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove

Vreme realizacije - Kontinuirano

Izvori finansiranja – Finansijska sredstva nisu potrebna

Odeljenje za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca navelo je u odgovoru istraživačima Tima 42 da se ova aktivnost sprovodi kontrolisanjem da li nadzirani subjekti vrše propisana merenja zagađujućih materija i da li su emisije u propisanim granicama. Ukoliko se pokaže da emisije prelaze granične vrednosti privremeno se zabranjuje rad stacionarnog izvora ili se nalaže preduzimanje drugih odgovarajućih mera zaštite dok se emisije ne svedu na propisane granične vrednosti.

Po navodima predstavnika ovog odeljenja podaci se ne preuzimaju iz lokalnog registra zagađivača već iz izveštaja ovlašćenih lica o merenjima emisije zagađujućih materija.

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**.

Komentar istraživača: Ova aktivnost identična je aktivnostima pod brojem 2, 3 i 4 gde se predviđaju kontrole zagađivača, goriva, efikasnosti sagorevanja itd.

Aktivnost 2 - Redovna kontrola ložišta i efikasnosti sagorevanja

Sprovođenje - Redovno održavanje i blagovremena neophodna rekonstrukcija kotlovskih postrojenja; kontrola individualnih ložišta i efikasnosti sagorevanja; inspekcijski nadzor

Nosilac aktivnosti - Vlasnici ložišta i Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove; JKP „Komunalac“ Leskovac

Vreme realizacije - Kontinuirano

Izvori finansiranja - Finansijska sredstva vlasnika ložišta uz eventualne subvencije iz budžeta grada Leskovca

---

⁷ Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca smatra da se ovaj deo može korigovati prilikom izmena/dopuna KAP-a na koje saglasnost daje Ministarstvo zaštite životne sredine

Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove je u toku 2022. godine izvršilo 47 inspekcijska nadzora⁸ po pitanju postupanja prema odredbama Zakona o zaštiti vazduha. U okviru ovih nadzora vrši se 1) kontrola ložišta i efikasnosti sagorevanja, 2) kontrola emisije zagađujućih materija i 3) kontrola goriva koja se koriste u kotlarnicama. U toku nadzora konstatovana je nezakonitost kod 13 nadziranih subjekata, doneto je 17 rešenja (14 rešenja kojim je naloženo merenje emisije zagađujućih materija i 4 rešenja o preduzimanju tehničko-tehnoloških mera).

Rekonstrukcija postrojenja nije naložena nijednom nadziranom subjektu.

Kontrola efikasnosti sagorevanja vrši se uvidom u izveštaj o merenju emisije zagađujućih materija koji nadzirani subjekti daju na uvid prilikom inspekcijskog nadzora.

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**.

Komentar istraživača: Zvanični podaci govore o broju redovnih kontrola ložišta, ali i podaci dobijeni od građana govore da određena pravna lica, registrovani stacionarni izvori zagađivanja ne vrše povremena merenja onako kako je to propisala Uredba o merenjima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora zagađivanja⁹. Time oni čine privredne prestupe koji nisu sankcionisani od strane nadležnih organa, tačnije Osnovno javno tužilaštvo u Leskovcu je tek sredinom 2023. godine obavesteno o ovim delima od strane Odeljenja za inspekcijske poslove.

Aktivnost 3 - Redovne kontrole emisije zagađivača

Sprovođenje - Na osnovu rezultata ispitivanja i podataka iz katastra zagađivača; inspekcijski nadzor

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove

Vreme realizacije – Kontinuirano

Izvori finansiranja - Finansijska sredstva nisu potrebna

Prilikom izrade godišnjeg plana inspekcijskog nadzora, a na osnovu procene rizika, određuje se kod kojih pravnih subjekata će se vršiti inspekcijski nadzor. Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove je u toku 2022. godine izvršilo 47 inspekcijska nadzora po pitanju postupanja prema odredbama Zakona o zaštiti vazduha. Pravni lica tj. subjekti kod kojih je vršen inspekcijski nadzor su:

1. Preduzeće za proizvodnju, trgovinu i servisiranje „ABD–Komerč“ DOO, Borča ogranak „ ABD–Komerč“ Belanovce – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru kotla na čvrsto gorivo
2. DOO „Bim Tex“ Leskovac, ul. Đorđa Stamenkovića br.4
3. „Tera Steel“ DOO Leskovac, ul. Sime Pogačarevića br. 5
4. „Yura corporation“ DOO Rača ul. Kralja Petra Prvog br. 9, ogranak u Leskovcu, ul. Đorđa Stamenkovića br.7, Centralni magacin - januar i jun

---

⁸ U periodu važenja KAP-a izvršeno je 37 redovnih i 8 vanrednih nadzora (obaveštenje Odeljenja za inspekcijske poslove br. 14-29/23-III-07 upućeno istraživačima Tima 42)

⁹ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sgrs/vlada/uredba/2016/5/2/reg>

5. Yura corporation“ DOO Rača ul. Kralja Petra Prvog br. 9, ogranak u Leskovcu, ul. Đorđa Stamenkovića br.7 , Stara kotlarnica - januar i jun)
6. Yura corporation“ DOO Rača ul. Kralja Petra Prvog br. 9, ogranak u Leskovcu, ul. Đorđa Stamenkovića br.7 , kotlarnica EEC- januar i jun
7. Samostalna livačka radnja „Vitko“ Petković Ružice pr Manojlovce, Manojlovce – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru kotlarnice
8. Samostalna zanatska radnja „Coplastika“ Dragan Kostić preduzetnik Rudare, Rudare bb – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru ventilacione cevi odsisnog ventilatora lakirnice
9. „Okružni zatvor“ Leskovac, ul. 6.Septembar br.2
10. Moša Nikolić PR, Zanatska radnja „Bebisnovi“ Leskovac, ul. Tekstilna br.44 – naloženo merenje emisija zagađujućih materija iz kotlovskog postrojenja kotlarnice
11. Društvo za trgovinu i usluge „Gumapromet“ DOO Leskovac, ul. Durmitorska bb sa izdvojenim poslovnim prostorom u Leskovcu, u ul. Njegoševa br.93
12. Društvo za trgovinu i usluge „Gumapromet“ doo Leskovac, ul. Durmitorska bb
13. DOO „Pobeda“ Predejane (Varoš), ul. Omladinskih brigada bb.
14. Nevena DOO Beograd ogranak „Nevena“ proizvodnja Leskovac, ul. Đorđa Stamenkovića bb - – naloženo merenje emisija zagađujućih materija iz kotlovskog postrojenja kotlarnice
15. Javno komunalno preduzeće za proizvodnju i distribuciju toplotne energije „Toplana“ Leskovac, S 17, ul. Koste Stamenkovića br.18 (januar i decembar)
16. Javno komunalno preduzeće za proizvodnju i distribuciju toplotne energije „Toplana“ Leskovac, Dubočica, ul Majora Tepića bb (januar i decembar)
17. Javno komunalno preduzeće za proizvodnju i distribuciju toplotne energije „Toplana“ Leskovac, Crvena Zvezda, ul.28. mart bb
18. Novigal DOO Leskovac, Rudare – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru ventilacione cevi
19. DOO Mladenović Leskovac, selo Strojkovce – naloženo merenje emisija zagađujućih materija iz prostorije parionice i sušare
20. „Falke Serbia“ DOO Leskovac, ul. Tekstilna br.71 (februar i decembar)
21. Zdravstvena ustanova Dom zdravlja „Vip Medical“ Leskovac, Obrena Kovačevića br. 21 – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiterima postrojenja za sagorevanje
22. Društvo za proizvodnju keramičke sanitarije „Sanitarna keramika“ Leskovac, DOO Bratmilovce, ul. Tome Kostića bb.
23. Goran Pešić PR, Drvoprerađivačka „Drvoprodukt Pešić“, Gornji Bunibrod – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru otpadnih gasova iz rotacione sušare
24. Pekara „Đermanović“ Leskovac, ul. Ilije Strele br. 13
25. Srđan Nikolić preduzetnik „Ciglarska radnja“ Guberevac – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiterima kružnih peći za pečenje opeke
26. Stefan Stojković preduzetnik, Samostalna ciglarska radnja „Ciglana Stefan i Marko“ Guberevac – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru kružne peći za pečenje opeke
27. DOO za preradu i konzerviranje mleka Mlekara Leskovac, ul. Tekstilna br.97 – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiterima parnih kotlova
28. Savez samostalnih sindikata za više opština Leskovac, ul. Koste Stamenkovića br.2

29. Dom zdravlja Leskovac, ogranak Doma zdravlja u Grdelici, ul. Svetozara Markovića br.116
30. Dom zdravlja Leskovac, ogranak Doma zdravlja u Vučju, ul. Svetozara Markovića br.116
31. Ustanova za odrasle i starije Leskovac, ul. Deligradska br.7
32. Dom učenika srednjih škola Leskovac, ul. Kajmakčalanska br.24
33. Dom učenika srednjih škola Leskovac, ul. Mlinska br.138
34. Opšta bolnica Leskovac, ul. Svetozara Markovića br.110
35. Opšta bolnica Leskovac, RJ ATD, ul. Tanaska Rajića br.48
36. FHI Zdravlje Leskovac, ul. Vlajkova br.199
37. SZTR Mita, Dejan Stanojevića Bobište, ul. Nikole Đurića br. 58
38. Braća Đokić DOO Leskovac, ul. Božidara Veličkovića br. 79
39. Privredno društvo DOO M3 S+ Marinković, Navalin
40. Privredno društvo za proizvodnju i trgovinu JEANCI Leskovac, ul. Tekstilna br.46
41. „Deda Pera“ DOO Leskovac, ul. Ilije Strele bb – naloženo merenje emisija zagađujućih materija na emiteru parne peći za pečenje hleba, peciva i bureka

Četiri kontrolisana subjekta dobilo je rešenja o preduzimanju tehničko-tehnoloških mera tj. zabranjen je rad stacionarnog izvora dok emisiju zagađujućih materija ne svedu na propisane granične vrednosti. To su:

- Dom Zdravlja Leskovac – ogranak u Vučju (**vrednosti emisije ugljen monoksida prelaze granične vrednosti**);
- Opšta bolnica Leskovac – Dispanzer za plućne bolesti i TBC u ulici Tanaska Rajića br. 48 (**masene koncentracije ugljen monoksida i praškastih materije prelaze granične vrednosti**);
- Opšta bolnica Leskovac, ulica Svetozara Markovića br. 110 (**masene koncentracije oksida sumpora i oksida azota prelaze granične vrednosti**);
- Dom zdravlja Leskovac – ogranak u Grdelici (**vrednosti emisije ugljen monoksida prelaze granične vrednosti**).

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**.

Komentar istraživača: Zvanični podaci govore o broju redovnih kontrola ložišta, ali i podaci dobijeni od građana govore da određena pravna lica, registrovani stacionarni izvori zagađivanja ne vrše povremena merenja onako kako je to propisala Uredba o merenjima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora zagađivanja . Time oni čine privredne prestupe koji nisu sankcionisani od strane nadležnih organa, tačnije Osnovno javno tužilaštvo u Leskovcu je tek sredinom 2023. godine obavešteno o ovim delima od strane Odeljenja za inspeksijske poslove.

Aktivnost 4 - Kontrola goriva koja se koriste za loženje u kotlarnicama

Sprovođenje - Korišćenje goriva koja po svojim osobinama odgovaraju kvalitetu goriva za koje je ložište projektovano i kvaliteta goriva

Nosilac aktivnosti - Vlasnici kotlarnica i toplana; Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspeksijske poslove; JKP „Toplana“ Leskovac

Vreme realizacije - Kontinuirano

Izvori finansiranja - Finansijska sredstva vlasnika ložišta

Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspeksijske poslove je u toku 2022. godine izvršilo 47 inspeksijska nadzora po pitanju postupanja prema odredbama Zakona o zaštiti vazduha. Spisak kotlarnica na teritoriji grada Leskovca za 2022. godinu i goriva koje se u njima koriste dostavljen je od strane Odeljenja za inspeksijske poslove i nalazi se u [Aneksu 1](#).

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**

Komentar istraživača: U spisku kotlarnica na teritoriji grada Leskovca za 2022. godinu dostavljenom od strane Odeljenja za inspeksijske poslove se navode samo tipovi goriva koji se koriste za loženje u kotlarnicama (drvo, ugalj, pelet, prirodni gas, mazut) dok o kvalitetu goriva ne postoje dostupni podaci. U odgovoru Odeljenja za inspeksijske poslove upućenog istraživačima Tima 42 navedeno je da se kvalitet goriva kontroliše uvidom u izveštaj o merenju emisije zagađujućih materija.

Aktivnost 5 - Kontrola primene Zakona posebno u vezi sa spaljivanjem sekundarnih sirovina (otpada, starih guma, prerađenog ulja, motornog ulja u kotlarnicama i na mestima za sakupljanje i klasifikaciju otpada); paljenje strnjika

Sprovođenje - Inspeksijski nadzor i preduzimanje zakonskih mera protiv izvršioca

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspeksijske poslove

Vreme realizacije - Kontinuirano

Izvori finansiranja - Finansijska sredstva nisu potrebna

Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspeksijske poslove je određeno kao nosilac ove aktivnosti. U toku 2022.godine, ovo odeljenje je navelo da je izvršeno 16 inspeksijskih nadzora u pogledu postupanja prema odredbama Zakona o upravljanju otpadom kod nadziranih subjekata koji se bave sakupljanjem i skladištenjem otpada. U toku nadzora nisu uočeni tragovi paljenja otpada i sekundarnih sirovina. Od strane predstavnika ovog organa da „*Odsek za poslove inspekcije za zaštitu životne sredine nije nadležan za kontrolu spaljivanja otpada od strane fizičkih lica i kontrolu paljenja strnjika*“.

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**

Komentar istraživača: Informacija dobijena od strane predstavnika ovog organa da „*Odsek za poslove inspekcije za zaštitu životne sredine nije nadležan za kontrolu spaljivanja otpada od strane fizičkih lica i kontrolu paljenja strnjika*“ govori u prilog tome da fizička lica mogu skoro nekontrolisano narušavati kvalitet vazduha paljenjem raznoraznog otpada i useva, što se na teritoriji grada vrlo često dešava¹⁰. Ukoliko se tome doda da Odeljenje za zaštitu životne sredine ne vrši nikakvu vanrednu kontrolu kvaliteta vazduha kada se takvi incidenti dogode,

---

¹⁰ <https://resetka.rs/cvetanovic-o-paljenju-kablova-i-zagadjenju-leskovca-uznemireni-smo-koliko-i-sami-gradjani/>

dovodi do zaključka da nije poznato ni koliko je kvalitet vazduha narušen npr. u slučaju požara na nekoj od mnogobrojnih deponija u gradu. Predstavnici Odeljenja za zaštitu životne sredine ističu da u danima kada su se akcidentne situacije dešavale postojeće merne stanice nisu registrovale povišene koncentracije zagađujućih materija te se nije uvidela opravdanost donošenja odluke o sprovođenju merenja posebne namene.

Imajući u vidu da se spaljivanje žetvenih ostataka na otvorenom prostoru razlikuje od spaljivanja otpada (jer pored toga što zagađuje vazduh, ugrožava ekosistem, smanjuje kvalitet zemljišta i predstavlja rizik od izazivanja požara na drugim parcelama), potrebno je razdvojiti aktivnosti i sprovoditi različite mere od strane različitih državnih organa u cilju rešavanja ovih problema.

Aktivnost nije precizno formulisana jer se u delu „kontrola Zakona“ ne navodi koji je to zakon „u vezi sa spaljivanjem sekundarnih sirovina“ čija se primena kontroliše.

Aktivnost 6 - Nadzor nad primenom odredaba Zakona u vezi sa formiranjem divljih deponija; uklanjanje divljih deponija

Sprovođenje - Inspekcijski nadzor i preduzimanje zakonskih mera protiv izvršioca; organizovanje akcija čišćenja

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za zaštitu životne sredine; Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za inspekcijske poslove; PWW Leskovac; JKP „Komunalac“ Leskovac

Vreme realizacije - Kontinuirano

Izvori finansiranja - Budžet grada Leskovca; Budžet Republike Srbije

Na osnovu odredbi Zakona o komunalnim delatnostima, Zakona o inspekcijskom nadzoru i odredbi Odluke o održavanju čistoće na teritoriji grada Leskovca Odeljenje za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca je tokom 2022. godine ukazalo Odeljenju za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca, dostavljenim obaveštenjima, na neophodnost preduzimanja mera iz nadležnosti ovog Odeljenja, u pogledu organizovanja poslova na kontroli i praćenju stanja životne sredine i obezbeđenju uslova po pitanju uklanjanja tzv. „divljih deponija“ formiranih na teritoriji grada Leskovca, na sledećim lokacijama:

1. Dobrotin, obala Južne Morave
2. Ulaz u selo Brestovac (put prema seoskom groblju)
3. Izlaz iz sela Pečenjevce prema Lipovici
4. Put Brestovac-Bojnik, pored mosta na Pustoj reci,
5. Biljanica (pored mosta na reci Južnoj Moravi)
6. Lipovica, na obali Južne Morave
7. Gornje Stopanje (pored puta i mosta)
8. Kralja Petra koja vodi prema naselju Podvorce
9. U naseljenom mestu Predejane

10. Jašunja
11. Donje Krajince i Međa, grad Leskovac
12. Brejanovce, grad Leskovac
13. Vinarce, grad Leskovac
14. Turekovac, grad Leskovac
15. Donja Lokošnica, grad Leskovac
16. Kumarevo, na K.P. br. 420/2 KO Kumarevo
17. Duž autoputa izvan granica putnog zemljišta na trasi pored grada Leskovca
18. U neposrednoj blizini Svetoilijskog groblja, prema selu Donja Jajina.
19. Grdanica, pored „neimenovanog puta“
20. U blizini seoskog groblja u naseljenom mestu Velika Grabovnica, grad Leskovac.
21. Pored nasipa na Južnoj Moravi“ u naseljenom mestu Razgojna.
22. Na teritoriji MZ „Grdelica selo“, i to:
  - Deponija u samoj Kozaračkoj reci, u naseljenom mestu, ispod mosta za Gornju reku, nizvodno oko 150 metara. Deponija u Velikom ridu, na parceli vlasništvo Grada Leskovca.
  - Deponija pored puta za brdo Kale, 500 metara od naseljenog mesta, sa leve strane.
23. Beli Potok, Vučje¹¹.

Na navedenim lokacijama utvrđeno je deponovanje komunalnog otpada, zemlje i otpadnog građevinskog materijala.

Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca je u pisanom odgovoru navelo da u skladu sa Odlukom o gradskoj upravi grada Leskovca „vrši kontrolu i praćenje stanja životne sredine i obezbeđivanje uslova za razvoj u oblasti životne sredine (vazduh, buka, površinske i podzemne vode, zemljište, otpad)“. Iz ovog odgovora se ne vidi koje se konkretne aktivnosti preduzimaju na praćenju emisija zagađujućih materija u vazduh sa lokacija na kojima se divlje deponije nalaze i kakvo je stanje životne sredine na tim lokacijama.

Zaključak istraživača: aktivnost se **DELIMIČNO SPROVODI**.

Komentar istraživača: Aktivnost nije precizno formulisana jer se u delu „*nadzor nad primenom odredaba Zakona*“ ne navodi koji je to zakon „*u vezi sa formiranjem divljih deponija*“ čija se primena kontroliše.

Imajući u vidu da ne postoje bilo kakvi podaci o emitovanju štetnih materija u vazduh sa lokacija divljih deponija u gradu (pa čak ni onda kada se desi požar na ovim lokacijama) ne može se oceniti doprinos ove aktivnosti poboljšanju kvaliteta vazduha na teritoriji grada. Predstavnici Odeljenja za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca smatraju da

---

¹¹ Imajući u vidu da se radi o formiranim „divljim deponijama“, ne postoje subjekti nadzora, ali je izdat jedan prekršajni nalog fizičkom licu zbog odlaganja otpada sačinjenog od trine pomešanog sa zemljom i drugim otpadom na obali vodotoka reke Morave u naseljenom mestu Gornji Guberevac.

se uklanjanjem divljih deponija, čišćenjem i uređenjem javnih površina kontroliše i zagađenje vazduha koje bi se tamo pojavilo.

Aktivnosti kao što su „uklanjanje divljih deponija“ su već predviđene drugim planom (Lokalnim planom upravljanja otpadom)¹² i ne bi trebale da se ponavljaju i u ovom planu. Takođe, kada je reč o divljim deponijama u KAP treba uvrstiti kontrolu emitovanja štetnih materija u vazduh sa ovih lokacija kao posebnu aktivnost.

Aktivnost 7 - Analiza opravdanosti autobuskih stajališta za linijski saobraćaj na teritoriji grada u vezi uvođenja gradskog prevoza

Sprovedenje - Smanjenje intenziteta saobraćaja

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za urbanizam i Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu; JP „Urbanizam i izgradnja“ Leskovac

Vreme realizacije – 2020. – 2025. godina

Izvori finansiranja - Budžet Republike Srbije, budžet grada Leskovca

Nosiocima ove aktivnosti upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja u kojima je traženo da dostave informacije ili kopiju *Analize opravdanosti autobuskih stajališta za linijski saobraćaj na teritoriji grada u vezi uvođenja gradskog prevoza* imajući u vidu da je izrada analize krajnji cilj ove aktivnosti.

U svom odgovoru Odeljenje za urbanizam Gradske uprave grada Leskovca je navelo da navedenu analizu ne poseduje i da se ista može dobiti od Odeljenja za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu. Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu je navelo da ova analiza ne postoji već da je grad Leskovac doneo Odluku o određivanju autobuskih stajališta po vrsti prevoza za linijski prevoz putnika na teritoriji grada Leskovca. JP Urbanizam i izgradnja je u svom odgovoru istraživačima navelo da analiza ne predstavlja dokument preduzeća te je iz tog razloga ne mogu dostaviti.

Zaključak istraživača: aktivnost se NE SPROVODI.

Komentar istraživača: Stajališta gradskog autobusa mogu imati i pozitivne i negativne uticaje na zagađenje vazduha. Ali da bi se odmerio njihov uticaj potrebni su podaci o količini emisija koje se emituju iz autobusa na postojećim stajalištima, gorivo koje koriste autobusi, zagušenja saobraćaja oko stajališta, „prazan hod“ autobusa i njihov uticaj na kvalitet vazduha i samim tim zdravlje putnika i obližnjeg stanovništva, upotreba privatnih vozila na teritoriji grada itd. Na osnovu preciznih podataka o ovim stvarima moguće je izraditi analizu novih stajališta i njihovog uticaja na poboljšanje kvaliteta vazduha.

---

¹² [13. Sluzbeni glasnik grada Leskovca broj 13 od 7.5.pdf \(gradleskovac.org\)](#)

Aktivnost 8 - Projektovanje kružnih raskrsnica i biciklističkih staza

Sprovođenje - Identifikacija potencijalnih mesta za izgradnju kružnih raskrsnica i biciklističkih staza; pokretanje aktivnosti

Nosilac aktivnosti – JP „Urbanizam i izgradnja“ Leskovac; Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za urbanizam i Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu

Vreme realizacije - 2020. – 2025. godina

Izvori finansiranja - Budžeta grada Leskovca; Fondovi; Donacije

Nosiocima ove aktivnosti upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja u kojima je traženo da dostave informacije o identifikovanim potencijalnim mestima za izgradnju kružnih raskrsnica i biciklističkih staza.

U svom odgovoru Odeljenje za urbanizam Gradske uprave grada Leskovca navelo je da ono ne poseduje traženu informaciju i da se ona može dobiti od Odeljenja za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu Gradske uprave grada Leskovca i JP Urbanizam i izgradnja Leskovac. Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu Gradske uprave grada Leskovca je navelo da ne poseduje traženu informaciju i da se ona može dobiti od JP Urbanizam i izgradnja Leskovac. Ovo javno preduzeće je u svom odgovoru navelo da su biciklistički koridori i kružne raskrsnice definisani Generalnim urbanističkim planom grada Leskovca¹³.

Zaključak istraživača: aktivnost se **NE SPROVODI**.

Komentar istraživača: da bi se ocenio uticaj sprovođenja aktivnosti na kvalitet vazduha potrebno je imati precizne podatke o kvalitetu vazduha na lokacijama na kojima se planira uvođenje kružnih raskrsnica i biciklističkih staza, trenutni protok saobraćaja, upotreba privatnih vozila itd.

U svetlu odgovora koji je dat od strane JP Urbanizam i izgradnja bitno je istaći nekoliko stvari:

- Generalni urbanistički plan nije ni na koji način povezan sa donošenjem i implementacijom KAP-a;
- U Generalnom urbanističkom planu se pominje da bi razvoj saobraćajne infrastrukture doveo i do povećanja emitovanja zagađujućih materija u vazduh poreklom iz saobraćaja;
- U Generalnom urbanističkom planu se u delu pod nazivom „Opšti uslovi i mere zaštite životne sredine“, podnaslov „Zaštita vazduha“ ne pominju kružne raskrsnice i biciklističke staze kao faktori čija će izgradnja doprineti kvalitetu vazduha;
- Izveštaj o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu Generalnog urbanističkog plana¹⁴ ne govori detaljno o tome na koji način će biciklistički koridori i kružne raskrsnice doprineti smanjenju zagađenja vazduha.

¹³ <https://www.uileskovac.rs/index.php/urbanizam/urbanisticki-planovi/gup>

¹⁴ https://www.uileskovac.rs/images/Urbanizam/GUP_2022/strateska.pdf

Aktivnost 9 - Tehnička regulacija saobraćaja (jednosmerne ulice)

Sprovođenje - Smanjenje intenziteta saobraćaja; postojanje funkcionalne mreže puteva

Nosilac aktivnosti - Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za urbanizam i Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu; JP „Urbanizam i izgradnja“ Leskovac

Vreme realizacije - 2020. – 2025. godina

Izvori finansiranja - Budžet Republike Srbije, budžet grada Leskovca

Nosiocima ove aktivnosti upućeni su zahtevi za pristup informacijama od javnog značaja u kojima je traženo da dostave informacije o statusu aktivnosti.

U svom odgovoru Odeljenje za urbanizam Gradske uprave grada Leskovca navelo je da ono ne poseduje traženu informaciju i da se ona može dobiti od Odeljenja za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu i JP Urbanizam i izgradnja Leskovac. Odeljenje za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu Gradske uprave grada Leskovca je navelo da ne poseduje traženu informaciju i da se ona može dobiti od JP Urbanizam i izgradnja Leskovac. JP Urbanizam i izgradnja Leskovac je navelo da ne poseduje traženu informaciju i da se ona može dobiti od Odeljenja za komunalno - stambene poslove, saobraćaj i infrastrukturu Gradske uprave grada Leskovca.

Zaključak istraživača: aktivnost se **NE SPROVODI**.

Komentar istraživača: da bi se ocenio uticaj sprovođenja ove aktivnosti na kvalitet vazduha potrebno je imati precizne podatke o kvalitetu vazduha na lokacijama na kojima se planira tehnička regulacija, trenutni protok saobraćaja u konkretnim ulicama, upotreba privatnih vozila itd.

Praćenje sprovođenja, vrednovanje učinaka u cilju preispitivanja i unapređenja KAP-a kao i izveštavanje o postignutim učincima

U delu dokumenta pod nazivom „Nadležnost za sprovođenje KAP-a“ navedeno je da *nadležnost za sprovođenje KAP-a za grad Leskovac ima Gradska uprava grada Leskovca, a da je za pripremu i realizaciju KAP-a kao i za monitoring i izveštavanje zaduženo Odeljenje za zaštitu životne sredine*. U odgovoru istraživačima predstavnici ovog odeljenja su naveli da se izveštaji o realizaciji ovog plana ne izrađuju ali se ne isključuje mogućnost da to bude učinjeno ukoliko Ministarstvo za zaštitu životne sredine ili Agencija za zaštitu životne sredine to zatraži. Takođe, po mišljenju nadležnih svaka sprovedena aktivnost Odeljenja se objavljuje na internet stranici grada Leskovca što predstavlja i izveštaj javnosti o realizaciji KAP-a.

U ovom delu dokumenta se kaže i da sprovođenje usvojenih mera nije moguće bez uspostavljanja strukture i organizacije koja će koordinirati aktivnosti na realizaciji KAP-a (operativno upravljanje KAP-om na godišnjem nivou). U odgovoru Odeljenja za zaštitu životne sredine dostavljenom istraživačima se kaže da je operativno upravljanje „moguće u delu monitoringa vazduha“. Može se zaključiti da ova struktura nije uspostavljena i da ne postoji koordinacija aktivnosti. Dodatno, iz odgovora nekih nosioca se može zaključiti da oni sprovedu svoje redovne aktivnosti u okviru svoje delatnosti koje bi sprovodili i bez postojanja KAP-a.

Iako podaci sa terena pokazuju da se neke aktivnosti KAP-a primenjuju od trenutka njegovog donošenja (npr. od strane Odeljenje za inspekcijske poslove), Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca navodi u svojim odgovorima istraživačima Tima 42 da se ovaj dokument ne primenjuje svakodnevno nego samo kada se za to ukaže potreba. Iz ove protivrečnosti se može zaključiti da ni oni koji su nadležni za izradu i primenu plana nemaju jasnu ideju kako bi (i kada bi) on trebao da se implementira.

Zaključak istraživača: praćenje sprovođenja, vrednovanje učinaka u cilju preispitivanja i unapređenja KAP-a kao i izveštavanje o postignutim učincima se **NE SPROVODI**.

Komentar istraživača: U svojim odgovorima istraživačima Tima 42 nosioci aktivnosti su isticali da nemaju informacije o sprovođenju aktivnosti, da se za informacije istraživači obrate nekim drugim organizacionim delovima Gradske uprave ili javnim preduzećima.

Sistem informisanja o kvalitetu vazduha na teritoriji grada Leskovca

Informisanje o kvalitetu vazduha je veoma važno iz nekoliko razloga. Prvo, zagađenje vazduha može imati ozbiljne posledice po zdravlje ljudi, uključujući probleme sa disanjem, srčane bolesti, moždani udar, rak pluća i slično. Samim tim ove informacije mogu pomoći ljudima da donose bolje odluke u vezi sa svojim zdravljem i aktivnostima koje planiraju da obavljaju napolju. Takođe, informisanje o kvalitetu vazduha omogućava građanima i građankama da budu svesni zagađenja vazduha u njihovom okruženju i da traže načine da smanje njegov uticaj odnosno da traže od donosilaca odluka i vlada da preduzmu mere kako bi smanjili zagađenje vazduha i poboljšali kvalitet života svih stanovnika na određenom području.

Na fokus grupi koju je udruženje Tim 42 sprovelo krajem novembra 2022. godine sa građanima Leskovca većina se izjasnila da na osnovu informacije o zagađenju vazduha prilagođavaju svoje ponašanje – ne izlaze, zatvaraju prozore, investirali su određena novčana sredstva u prečišćavače vazduha, voze svoju decu automobilom umesto da šetaju do odredišta i sl.

Pitanje na koje ovaj deo analize treba odgovori je: Da li građani i građanke Leskovca imaju **dostupne, blagovremene i potpune** podatke o kvalitetu vazduha?

Gde se podaci o kvalitetu vazduha nalaze?

U Republici Srbiji osnovni akt koji reguliše ovu materiju je Zakon o zaštiti vazduha. U njemu je propisana obaveza nadležnih organa autonomne pokrajine, nadležnih organa jedinica lokalne samouprave, republičke organizacije za hidrološke i meteorološke poslove i ovlašćenih pravnih lica da podatke o kvalitetu vazduha dobijene kontrolom kvaliteta vazduha iz državne i lokalne mreže, kao i rezultate merenja posebne namene, dostavljaju Agenciji za zaštitu životne sredine (dalje: Agencija), do 15. u mesecu za prethodni mesec, a godišnji izveštaj, najkasnije 60 dana od dana isteka kalendarske godine za prethodnu godinu.

Agencija, nadležni organ autonomne pokrajine i nadležni organ jedinice lokalne samouprave dužni su da ove podatke učine dostupnim javnosti i objave u sredstvima javnog informisanja, elektronskim medijima, kao i na svojim veb-stranicama. Podaci se koriste za ocenjivanje kvaliteta vazduha, kao i za izradu izveštaja o stanju kvaliteta vazduha i sastavni su deo informacionog sistema o kvalitetu vazduha. Agencija je zadužena za vođenje ovog sistema i izveštavanje na osnovu podataka koje prima i obrađuje.

Na teritorijama lokalne samouprave se nalazi državna i lokalna mreža mernih stanica putem kojih se sakupljaju podaci o kvalitetu vazduha. [Uredba o utvrđivanju programa kontrole kvaliteta vazduha u državnoj mreži](#) definiše merne stanice i merna mesta, njihov broj i raspored kao i zagađujuće materije koje se na njima mere. Lokalna mreža uspostavlja se prema programu koji se donosi od strane nadležnog organa lokalne samouprave.

Na teritoriji grada Leskovca u okviru državne mreže monitoringa kvaliteta vazduha uspostavljeno je jedno merno mesto „Tehnološki fakultet“, a lokalnu mrežu mernih mesta čine merna mesta JKP „Vodovod“ (Uprava), Medicinska škola i vrtić „Kolibri“. Na ovim mestima, u skladu sa [Programom kontrole kvaliteta vazduha na teritoriji grada Leskovca za](#)

[2023. godinu](#) se vrše kontinualna merenja nivoa zagađujućih materija na fiksnim mernim mestima i to:

- Sumpor dioksida - svakodnevno merenje u toku godinu dana na tri merna mesta;
- Čađi - svakodnevno merenje u toku godinu dana na tri merna mesta;
- Azot dioksida - svakodnevno merenje u toku godinu dana na tri merna mesta i
- Namenska merenja ukupnih taložnih materija (UTM) u vazduhu i teških metala (olovo, kadmijum, cink) u UTM - 12 puta (jednom mesečno u toku godinu dana) na tri merna mesta.

Pored kontinualnih, vrše se i indikativna merenja nivoa zagađujućih materija i to suspendovanih čestica (PM10) - 56 dana (8 nedelja ravnomerno raspoređenih tokom godine) na fiksnom mernom mestu Medicinska škola.

Sva merenja kvaliteta vazduha, obradu i analizu podataka, proveru validnosti rezultata dobijenih merenjem i/ili uzimanjem uzoraka i interpretacija dobijenih rezultata vrši ovlašćena stručna organizacija koja je akreditovana kao laboratorija za ispitivanje, odnosno koja ispunjava propisane uslove za merenje svih navedenih zagađujućih materija i koja poseduje dozvolu nadležnog Ministarstva da vrši monitoring vazduha. Zavod za javno zdravlje Leskovac (dalje: ZZJZ Leskovac), kao ovlašćena laboratorija, ima rešenje Ministarstva poljoprivrede i zaštite životne sredine br. 353-01-00343/2017-17 od 24.02.2017. god. da može vršiti kontrolu kvaliteta vazduha u životnoj sredini jer ispunjava uslove propisane Zakonom o zaštiti vazduha, Pravilnikom o uslovima za izdavanje dozvole za merenje kvaliteta vazduha i dozvole za merenje emisije iz stacionarnih izvora zagađivanja kao i zahteve standarda SRPS ISO/IEC 17025. U 2022. godini ZZJZ Leskovac je vršio kontinualna merenja sumpordioksida, čađi i azotdioksida u 24-satnim uzorcima i ukupne taložne materije sa analizom teških metala (Cd,Pb i Zn) u mesečnom uzorku. Od januara 2022. god. započeto je povremeno merenje masene koncentracije i sadržaja suspendovanih čestica PM10 na jednom fiksnom mernom mestu (24-satni uzorci, 7 dana u mesecu, 8 meseci u godini) i ta ispitivanja su prema Sporazumu br. 3262 od 06.12.2021/3295 od 06.12.2021. god. poverena Institutu za javno zdravlje Niš.

Izveštaje o izvršenim merenjima, u okviru lokalne mreže mernih mesta, ovlašćena stručna organizacija dostavlja Gradskoj upravi grada Leskovca, Odeljenju za zaštitu životne sredine u vidu mesečnih Izveštaja (do 10. u mesecu za prethodni mesec) i godišnji Izveštaj (30 dana od dana isteka Ugovora). Godišnji izveštaj Odeljenje za zaštitu životne sredine dostavlja Gradskom veću grada Leskovca na saglasnost, kao i Agenciji.

Prema Ugovoru o pružanju usluga koji je sklopila Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za javne nabavke sa ZZJZ Leskovac predviđeno je da zavod dostavlja Gradskoj upravi i dnevni izveštaj o kvalitetu vazduha. Ovi izveštaji objavljuju se na internet stranici ZZJZ Leskovac i Gradske uprave grada Leskovca – Odeljenja za zaštitu životne sredine. Na internet stranicama Zavoda i Gradske uprave objavljuju se i podaci o indikativnim merenjima PM10 čestica.

[Zakon o zaštiti životne sredine](#) navodi da se radi praćenja kvalitativnih i kvantitativnih promena u životnoj sredini i preduzimanja mera zaštite u životnoj sredini vode nacionalni i lokalni registri izvora zagađivanja životne sredine. Nacionalni registar izvora zagađivanja životne sredine vodi Agencija, a lokalni registar nadležni organ jedinice lokalne samouprave – u ovom slučaju Gradska uprava grada Leskovca, Odeljenje za zaštitu životne sredine.

Zagađivači su dužni da o svom trošku dostavljaju propisane podatke za ove registre. [Pravilnik o metodologiji za izradu nacionalnog i lokalnog registra izvora zagađivanja, kao i metodologiji za vrste, načine i rokove prikupljanja podataka](#) propisuje da se na Obrascu 2. dostavljaju podaci o emisijama u vazduh.

Zakon o zaštiti vazduha definiše stacionarni izvor zagađivanja kao stacionarnu tehničku jedinicu, uključujući i postrojenje za sagorevanje, u kojoj se izvodi jedna ili više aktivnosti koje mogu dovesti do zagađenja vazduha, kao i svaka druga aktivnost kod koje postoji tehnička povezanost sa aktivnostima koje se izvode na tom mestu i koje mogu proizvesti emisije i zagađenje. [Uredba o merenjima emisija zagađujućih materija u vazduh iz stacionarnih izvora zagađivanja](#) propisuje način, postupak, učestalost i metodologiju merenja emisije zagađujućih materija iz stacionarnih izvora zagađivanja, kriterijume za uspostavljanje mernih mesta za merenje emisije, postupak vrednovanja rezultata merenja emisije i usklađenost sa propisanim normativima, sadržaj izveštaja o izvršenim merenjima emisije, kao i metode, način merenja emisije zagađujućih materija, kriterijume za izbor mernih mesta, način obrade rezultata merenja iz postrojenja za sagorevanje i način i rokove za dostavljanje podataka o izvršenom merenju emisije iz postrojenja za sagorevanje.

Podaci iz lokalnog registra izvora zagađivanja i iz izveštaja o izvršenim merenjima emisije iz stacionarnih izvora zagađivanja po pravilu trebaju biti dostupni javnosti, pogotovo onim građanima i građankama koji žive u blizini ovih izvora.

Dostupnost podataka o kvalitetu vazduha

Iz svega prethodno navedenog može se zaključiti da postoji nekoliko izvora informacija o kvalitetu vazduha koji su dostupni građanima i građankama Leskovca:

- Podaci objavljeni na internet stranici Agencije <http://www.sepa.gov.rs/>
- Podaci objavljeni na internet stranici grada Leskovca <https://gradleskovac.org/>
- Podaci objavljeni na internet stranici ZZJZ Leskovac <https://www.zzjzle.org.rs/>

Prvi izvor informacija (internet stranica Agencije) ima nekoliko delova na kojima se podaci o kvalitetu vazduha objavljuju kao što je Objedinjeni prikaz automatskog monitoringa kvaliteta vazduha u Republici Srbiji, Informacije o prekoračenjima koncentracija zagađujućih materija u vazduhu, Izveštaji i dr. Podaci o gradu Leskovcu nalaze se samo u [Godišnjem izveštaju o stanju kvaliteta vazduha u Republici Srbiji](#). U izveštaju iz 2021. godine se mogu pronaći informacije o:

Srednjim vrednostima koncentracije ($\mu\text{g}/\text{m}^3$), broju dana preko GV i maksimalnim dnevnim vrednostima za SO_2 , NO_2 i čađi u 2021. godini, srednjoj godišnjoj vrednosti i srednjoj mesečnoj vrednosti ukupnih taložnih materija ($\text{mg}/\text{m}^2/\text{dan}$) u 2021. godini kao i informacija da je maksimalna dozvoljena godišnja vrednost čađi ($200 \text{ mg}/\text{m}^2 /\text{dan}$) prekoračena na lokaciji Leskovac Medicinska škola.

U delu pod nazivom „Ocena kvaliteta vazduha“ grad Leskovac se izričito ne pominje, pa se tek posredno može zaključiti da on spada u tzv. „Prvu kategoriju“ - čist ili neznatno zagađen vazduh tj. ima vazduh u kome nisu prekoračene granične vrednosti ni za jednu zagađujuću materiju.

Što se tiče godišnjeg izveštavanja za teritoriji grada Leskovca, ZZJZ Leskovac ove izveštaje objavljuje od 2010. godine na svojoj [internet stranici](#). Pored godišnjeg tu se nalaze i dnevni izveštaji, izveštaji o indikativnim merenjima PM 10 čestica, ali i [arhiva merenja](#) koja obuhvata period od 2010. godine do 2019. godine. Ova baza podataka je pregledna i lako dostupna.

Kao što je već pomenuto, dnevni izveštaji o kvalitetu vazduha na teritoriji grada Leskovca kao i izveštaji o indikativnim merenjima PM 10 čestica objavljuju se i na [internet stranici](#) Gradske uprave grada Leskovca – Odeljenja za zaštitu životne sredine. Na početnoj stranici grada Leskovca nalazi se i baner „Kvalitet vazduha“ putem koga građani mogu pristupiti dnevnim izveštajima. [Arhiva merenja](#) na internet stranici grada obuhvata period od 6. novembra 2019. godine¹⁵. Baza podataka je pregledna i lako dostupna ali ima 299 stranica na kojima su izlistani podaci o dnevnim merenjima. Podaci o indikativnim merenjima PM 10 čestica su navedeni na posebnoj stranici, pregledni su lako dostupni putem banera na početnoj stranici.

[Lokalni registar izvora zagađivanja](#) lako je dostupan (putem banera na početnoj stanici) ali u njemu nema podataka koji bi građanima bili od koristi u cilju procene kvaliteta vazduha. U njemu se nalazi spisak obveznika koji su dostavili podatke o izvorima zagađivanja za 2019., 2020. i 2021. godinu i obrasci koji su ovim obveznicima potrebni kako bi ispunili svoju zakonsku obavezu. U njemu nisu objavljeni opšti podaci o izvoru zagađivanja niti podaci o zagađujućim materijama koje privredna društva, druga pravna lica i preduzetnici emituju u vazduh. Grad Novi Sad je dobar primer toga kako treba da izgleda registar koji pruža potreban nivo informacija građanima¹⁶.

Pristup podacima na internetu zahteva od građanina/građanke da bude kompjuterski pismen/pismena. [Strategija digitalni veština u Republici Srbiji 2020 - 2024](#) navodi da se pod kompjuterski pismenim licima smatraju ona lica koja umeju da obavljaju četiri osnovne aktivnosti na računaru, i to: obradu teksta, izradu tabela, slanje i primanje elektronske pošte i korišćenje interneta. Lica koja delimično poznaju rad na računaru su lica koja umeju da obavljaju jednu, dve ili tri aktivnosti na računaru, ali ne i sve četiri navedene, dok se pod kompjuterski nepismenim licima podrazumevaju lica koja ne umeju da obavljaju nijednu aktivnost na računaru. U ovom strateškom dokumentu se dalje navodi da podaci o kompjuterskoj pismenosti u Republici Srbiji pokazuju da je 34,2% lica starosti 15 i više godina kompjuterski pismeno, dok je 14,8% lica delimično kompjuterski pismeno. Posmatrano po polu, među kompjuterski pismenim licima učešće muškaraca i žena je gotovo izjednačeno (50,4% muškaraca i 49,6% žena je kompjuterski pismeno), dok je među kompjuterski nepismenim licima veće učešće žena (54%) nego muškaraca (46%).

Osim elektronski, Zakon o zaštiti vazduha predviđa da se podaci o kvalitetu vazduha, planovima kvaliteta vazduha, planovima za dostizanje ciljnih vrednosti u zonama i aglomeracijama u kojima je došlo do prekoračenja ciljnih vrednosti i godišnjem izveštaju o svim zagađujućim materijama objavljuju i u jednom lokalnom listu. Takođe, nadležni organ lokalne samouprave je dužan da mesečni i godišnje izveštaje o kvalitetu vazduha dobijene

---

¹⁵ U trenutku izrade analize grad Leskovac je promenio dizajn svoje internet stranice i dostupni su tek neki dnevni izveštaji o kvalitetu vazduha. Na staroj internet stranici grada dostupni su dnevni izveštaji od 6. novembra 2019. godine.

¹⁶ <https://environovisad.rs/alr>

kontrolom kvaliteta vazduha iz državne i lokalne mreže kao i rezultate merenja posebne namene objave u sredstvima javnog informisanja. Međutim, istraživači nisu uspeli da pronađu informacije iz lokalne mreže u objavljenim sredstvima javnog informisanja na lokalnu.

Pored navedenih načina, na fokus grupi Tima 42 koja je organizovana u novembru 2022. godine građani su izjavili da dobijaju informacije o kvalitetu i putem društvenih mreža, udruženja građana kao i raznih internet stranica, a jedan deo ima svoje merne uređaje putem kojih prate koncentracije zagađujućih materija.

U slučaju prekoračenja koncentracije opasne po zdravlje ljudi¹⁷ i koncentracije o kojoj se izveštava javnost nadležni organ obaveštava javnost¹⁸:

- o lokaciji ili području prekoračenja,
- vrsti koncentracije koja je prekoračena (koncentracija o kojoj se izveštava javnost ili koja je opasna po zdravlje ljudi),
- vremenu početka i trajanju prekoračenja,
- najvišoj jednočasovnoj koncentraciji, odnosno najvišoj osmočasovnoj srednjoj koncentraciji u slučaju prizemnog ozona, geografskom području na kome se očekuje prekoračenje koncentracije o kojoj se izveštava javnost i/ili koja je opasna po zdravlje ljudi,
- prognozama za naredni period sa očekivanim promenama zagađenja sa procenom promene,
- podacima za posebno osetljive grupe stanovništva,
- mogućim efektima po zdravlje i preporučenom ponašanju (podaci o posebno osetljivim grupama, opis mogućih simptoma, preduzimanje preporučenih mera, nove informacije o toku događaja) i
- podacima o preventivnim merama za smanjenje zagađenja.

Do sada je bilo nekoliko situacija u kojima je verovatno došlo do prekoračenja koncentracija zagađujućih materija opasnih po zdravlje ljudi, ali javnost o tome nije obavestavana od strane nadležnih organa ni za vreme ali ni nakon ovih incidenata:

- 1) Požar u skladištu sekundarnih sirovina [NAJNOVIJA VEST : BRZOM INTERVENCIJOM VATROGASACA SPASILACA SANIRAN POŽAR U PREDUZEĆU „DIMIĆ METAL" - TV 4S](#)
- 2) Požar na deponiji u ataru sela Nomanica [Goreli nisko rastinje i deponija u okolini Leskovca, nema povređenih : Hronika : Južne vesti \(juznevesti.com\)](#)
- 3) Požar na divljoj deponiji između naselja Ančiki i Kumalak [Gorela divlja deponija u Leskovcu : Hronika : Južne vesti \(juznevesti.com\)](#)
- 4) Požar na deponiji u naselju Slavka Zlatanovića [Još jedan požar na divljoj deponiji u Leskovcu: Gust, crni dim širio se gradom - Telegraf.rs](#)
- 5) Požar na divljoj deponiji bivšeg društvenog preduzeća Betonjerka 2021 [VELIKI POŽAR U LESKOVCU Zapalila se deponija u najvećoj tranzitnoj ulici\(FOTO\) - Alo.rs](#)

---

¹⁷ Koncentracija opasna po zdravlje ljudi je nivo zagađujuće materije čije prekoračenje predstavlja opasnost po zdravlje ljudi od kratkotrajne izloženosti, pri čijoj se pojavi hitno moraju preduzeti odgovarajuće propisane mere

¹⁸ Koncentracija o kojoj se izveštava javnost je nivo zagađujuće materije čije prekoračenje predstavlja opasnost po zdravlje posebno osetljivih delova populacije od kratkotrajne izloženosti, o kojoj je neophodno hitno i odgovarajuće informisanje javnosti

- 6) Požar na divljoj deponiji u napuštenoj tekstilnoj fabrici Kosta Stamenković [Leskovac od jutros smrdi na čađ i gar - Rešetka \(resetka.rs\)](#)
- 7) Požari na divljim deponijama u ulici Solunskih ratnika, otpadu "Turčin" i kod Hemijske škole [Dim sa deponije ponovo večeras, ali na drugom kraju Leskovca - JuGmedia](#)
- 8) Požar na divljoj deponiji bivšeg društvenog preduzeća Betonjerka 2023 [Ponovo pale gume u „Betonjerki“, nepodnošljiv smrad u Radničkom naselju - Rešetka \(resetka.rs\)](#)
- 9) Požar u ulici Solunskih ratnika 2023 [Nad Leskovcem se ponovo nadvio otrovni crni dim, opet pale gume i kablove u Radničkom naselju - Rešetka \(resetka.rs\)](#)

Blagovremenost informisanja građana o kvalitetu vazduha¹⁹

Blagovremeno informisanje o kvalitetu vazduha je važno zbog:

- Javnog zdravlja - pravovremene informacije o kvalitetu vazduha mogu pomoći ljudima da preduzmu odgovarajuće mere kako bi se zaštitili od izlaganja zagađenom vazduhu;
- Vanrednih situacija kao što su požari ili industrijske nesreće - tačne i ažurne informacije mogu pomoći građanima i hitnim službama kada donose odluke o evakuaciji ili merama za zaštitu javne bezbednosti i javnog zdravlja.
- Zaštite životne sredine - pravovremene informacije o kvalitetu vazduha mogu pomoći u identifikaciji izvora zagađenja i uticati na organe vlasti da preduzmu hitne mere koje imaju za cilj smanjenje emisija i zaštitu životne sredine;

Na teritoriji grada Leskovca nema automatske merne stanice za monitoring kvaliteta vazduha koja bi omogućila da podaci o kvalitetu vazduha budu dostupni stanovništvu u realnom vremenu i kako bi se na vreme reagovalo adekvatnim preporukama u cilju zaštite zdravlja svih građana. Dnevni izveštaji o kvalitetu vazduha se zbog načina obrade uzoraka dobijaju sa zakašnjenjem od jednog do tri dana, a rezultati merenja koncentracije suspendovanih čestica PM10 se objavljuju do 10-og u mesecu za prethodni mesec²⁰. Objavljivanje podataka na ovaj način nema velike koristi za građane i svakako se ne može oceniti kao blagovremeno.

Potpunost objavljenih podataka o kvalitetu vazduha

Sadržaj informacija o kvalitetu vazduha definisan je Zakonom o zaštiti vazduha. Ove informacije sadrže:

- 1) ažurirane podatke o koncentracijama zagađujućih materija u vazduhu koje su obuhvaćene ovim zakonom, a naročito sumpor-dioksid, azot-dioksid, suspendovane čestice (PM10), prizemni ozon i ugljenmonoksid;
- 2) prosečne vrednosti koncentracija u vazduhu u prosečnom periodu za prizemni ozon, granične vrednosti za zaštitu zdravlja ljudi, koncentracije opasne po zdravlje ljudi, kritične nivoe za zaštitu vegetacije, ciljnu i graničnu vrednost za PM2,5.

---

¹⁹ Godišnji izveštaji ZZJZ Leskovac i Agencije o kvalitetu vazduha korisniji su za eksperte u oblasti zaštite životne sredine i donosiocima odluka nego za građane, pa neće biti posebno analizirani ovde.

²⁰ U toku 2022. godine objavljeni su izveštaji za merenja izvršena u januaru, februaru, martu, maju, julu, oktobru, novembru i decembru.

Informacije koje se tiču kvaliteta vazduha na teritoriji grada Leskovca sadrže podatke o koncentracijama sumpor-dioksida, čađi, azot-dioksida, ukupnih taložnih materija i teških metala u ukupnim taložnim materijama (kadmijum, olovo, cink).

Ocenjivanje kvaliteta vazduha vrši se obavezno i u pogledu koncentracija:

- 1) sumpor dioksida (vrši se u Leskovcu)
- 2) azot dioksida (vrši se u Leskovcu)
- 3) oksida azota (vrši se u Leskovcu)
- 4) suspendovanih čestica PM10 (indikativna merenja se vrše u Leskovcu)
- 5) suspendovanih čestica PM2.5 (ne vrši se u Leskovcu)
- 6) olova (vrši se u Leskovcu)
- 7) benzena (ne vrši se u Leskovcu)
- 8) ugljenmonoksida (ne vrši se u Leskovcu)
- 9) prizemnog ozona (ne vrši se u Leskovcu)
- 10) arsena (ne vrši se u Leskovcu)
- 11) kadmijuma (vrši se u Leskovcu)
- 12) nikla (ne vrši se u Leskovcu)
- 13) benzo(a)pirena (ne vrši se u Leskovcu)
- 14) Cinka (vrši se u Leskovcu)

Iz navedenog je jasno da se merenje polovine navedenih koncentracija ne vrši na teritoriji grada što svakako utiče na ocenu kvaliteta vazduha koja se prezentuje javnosti. Predstavnici Odeljenja za zaštitu životne sredine smatraju da grad Leskovac u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima procenjuje parametre koji su dovoljni za ocenu kvaliteta vazduha i da je ostavljeno svakoj lokalnoj samoupravi da procenjuje koje će parametre i kada postepeno uvoditi.

ZAKLJUČAK

Ova analiza trebalo je da pokaže koje su aktivnosti KAP-a i u kojoj meri implementirane u prvoj godini njegovog važenja, kako se upravlja ovom javnom politikom, kao i da li je rešen jedan od osnovnih problema u oblasti upravljanja vazduhom na teritoriji grada - neadekvatno informisanje javnosti o kvalitetu vazduha.

O implementaciji aktivnosti KAP-a

Za monitoring implementacije ove javne politike bitno je pomenuti određene nelogičnosti koje su nastale samim donošenjem kratkoročnog akcionog plana. Naime, Zakon o zaštiti vazduha tačno propisuje u kojim je slučajevima nadležni organ lokalne samouprave dužan da donese ovaj plan. S obzirom da je u samom KAP-u navedeno da se grad Leskovac ubraja u „prvu kategoriju“ vazduha - čist ili neznatno zagađen vazduh, postavlja se pitanje kako je donosilac ustanovio da je potrebno usvojiti baš ovaj dokument koji se primenjuje u izuzetnim situacijama tj. kada postoji opasnost po zdravlje ljudi.

Na ovu se nadovezuje i druga nelogičnost – neke mere/aktivnosti (od skoro pedeset navedenih u dokumentu) se primenjuju kontinuirano, dok se neke primenjuju kratkoročno „kada se za to ukaže potreba²¹“. Na pitanje upućeno Odeljenju za zaštitu životne sredine kada se ova potreba ukazala (tj. kada je KAP primenjen, u kom periodu) nadležni su odgovorili da se o tome “ne može govoriti” jer se on primenjuje kada zbog zagađujućih materija postoji opasnost po zdravlje ljudi i da je to najčešće u zimskom periodu u kome ima oscilacija zagađenja pa se ne može govoriti o konkretnim danima primene. U istom odgovoru navedeno je da se sa primenom KAP-a otpočelo i da su neke aktivnosti već realizovane. Neke od aktivnosti koje su navedene kao realizovane nisu predviđene akcionim planom (npr. ozelenjavanje površina).

Treća nelogičnosti je navođenje dugoročnih mera kojima nije mesto u kratkoročnom planu.

Iz odgovora nekih od nosilaca aktivnosti se može zaključiti da nosioci aktivnosti sprovode svoje redovne aktivnosti u okviru svoje nadležnosti/delatnosti što stvara teškoće u razlikovanju onoga što je aktivnost KAP-a i onoga što je redovno poslovanje organa/preduzeća (ukoliko ta razlika uopšte postoji). Primera radi Odeljenje za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca u okviru svog redovnog rada vrši kontrolu emisija zagađivača tokom cele godine. Ova kontrola je predviđena planom inspekcijskog nadzora i Zakonom o inspekcijskom nadzoru što spada u redovan rad odeljenja.

Od devet aktivnosti navedenih u KAP-u, šest se sprovodi delimično, dok se tri ne sprovode uopšte. Interesantno je istaći da Odeljenje za inspekcijske poslove Gradske uprave grada Leskovca uključeno u čak šest aktivnosti, a Odeljenje za zaštitu životne sredine u jednu.

---

²¹ Kako to navodi Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca, u svom odgovoru istraživačima Tima 42

O upravljanju KAP-om

Zakon o planskom sistemu veoma jasno je definisao način na koji se javne politike donose, kako se njima upravlja, prati sprovođenje, vrednuju učinci u cilju njihovog preispitivanja i izveštava o postignutom i tako dalje. Iako je Odeljenje za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca određeno KAP-om za njegov monitoring i izveštavanje, ono to ne čini.

Iz odgovora ovog odeljenja datog istraživačima Tima 42 može se zaključiti da nadležni ne prave razliku između implementacije svojih redovnih aktivnosti i aktivnosti predviđenih KAP-om, smatraju da kratkoročni akcioni plan može sadržati dugoročne mere i aktivnosti, nemaju informacije da li su sve zainteresovane strane uključene u implementaciju ove javne politike.

Što se tiče odgovora ostalih nosioca aktivnosti, primećeno je da neki od njih nemaju bilo kakvih informacija o implementaciji aktivnosti i/ili smatraju da se ona nalaze na drugom mestu i kod drugih nosilaca.

U pogledu operativnog upravljanja KAP-om²², nadležni navode da je ono „moguće u delu monitoringa vazduha“.

Iz svega napred navedenog može se zaključiti da se ovom javnom politikom ne upravlja na adekvatan način.

O sistemu informisanja građana o kvalitetu vazduha

Osnovna i najvažnija ograničenje koje se tiče analize sistema informisanja o kvalitetu vazduha ali i ocene samog stanja kvaliteta vazduha je ta da još uvek nije uspostavljena automatska stanica čije je postavljanje najavljeno u aprilu 2022. godine.

Lokalni registar izvora zagađivanja nije dostupan javnosti.

Iako zvanični izveštaji o kvalitetu vazduha postoje, oni se objavljuju sa zakašnjenjem, a većina njih nije prilagođena građanima koji nemaju specifična znanja o ovoj oblasti (sadrže previše informacija, tehničke termine, veliki broj stranica i sl.).

Izveštaji o kvalitetu vazduha se objavljuju uglavnom na internet stranicama organa, ali ne i u sredstvima javnog informisanja.

Veliki broj zagađujućih materija, predviđenih Zakonom o zaštiti vazduha, se ne meri na teritoriji grada, a informacije iz izveštaja o PM 10 česticama se ne uzimaju u obzir prilikom ocene kvaliteta vazduha što dovodi u pitanje ovu ocenu i informaciju o tome koja se saopštava javnosti. Predstavnici Odeljenja za zaštitu životne sredine Gradske uprave grada Leskovca naveli su da se ova merenja ne mogu uzeti u obzir prilikom svakodnevne ocene kvaliteta vazduha jer se ova ocena daje na osnovu parametara koji se mere svakog dana (sumpor-dioksid, azot-dioksid i čađ).

---

²² „Sprovođenje usvojenih mera nije moguće bez uspostavljanja strukture i organizacije koja će koordinirati aktivnosti na realizaciji KAP-a (operativno upravljanje KAP-om na godišnjem nivou)“, str. 63 KAP-a

Građanima nedostaju blagovremene, adekvatne i potpune informacije o kvalitetu vazduha koje saopštavaju nadležni organi i oni se okreću drugim, alternativnim izvorima informisanja koji možda nisu uopšte ili nisu u velikoj meri pouzdani (razne internet stranice, društvene mreže...).

Sistem informisanja o kvalitetu vazduha važan je za građane, ali i za donosiocce odluka. On pojedincima pruža blagovremene, potpune i korisne informacije na osnovu kojih oni donose odluke o svom ponašanju, zaštiti svog i zdravlja svojih najbližih i sl. Za donosiocce odluka predstavlja vredan izvor podataka koje treba koristiti prilikom odabira mera koje se tiču poboljšanja kvaliteta vazduha, izrade instrumenata javne politike ili u slučajevima povećane opasnosti po zdravlje građana. Na osnovu svega napred navedenog može se zaključiti da ovakav sistem, na teritoriji grada Leskovca, ne postoji.

Aneks 1 – Spisak kotlarnica na teritoriji grada Leskovca za 2022. godinu				
Pravno lice/korisnik kotlarnice	Energe nt ugalj	Energe nt mazut	Energen t prirodni gas	Energe nt drvo/ drvni pelet
JKP „Toplana“ Leskovac, ul.Leskovačkog Odreda br.4, Kotlarnica „Dubočica“ Leskovac ul. Majora Tepića bb		X		
JKP „Toplana“ Leskovac, ul.Leskovačkog Odreda br.4, Kotlarnica „Crvena Zvezda“ Leskovac ul. 28.Mart bb	X		X	
JKP „Toplana“ Leskovac, ul.Leskovačkog Odreda br.4, Kotlarnica „S 17“ Leskovac, ul.Koste Stamenković br.18		X		
FHI „Zdravlje“ AD Leskovac, Ul.Vlajkova br.199		X		
Ustanova za odrasle i starije Leskovac, ul.Deligradska br.7	X			
DOO„Mlekara“ Leskovac, ul.Tekstilna br. 97		X		
Okružni zatvor, Leskovac, ul. 6.Septembar br. 2	X			
Opšta bolnica Leskovac, ul.Svetozara Markovića br.110		X		
Opšta bolnica Leskovac, ul.Svetozara Markovića br.110, RJ ATD Leskovac, Tanaska Rajića bb				X
Dom zdravlja Leskovac ul.Svetozara Markovića br.116, RJ Dom Zdravlja Vučje ul.Koste Stamenković bb	X			X
Dom zdravlja Leskovac, Svetozara Markovića 116, RJ Dom Zdravlja Grdelica, ul.Milentije Popovića br.13	X			X

PD „Jeanci Srbija“ doo Leskovac, Tekstilna br.46				X
DOO „Pobeda“ Predejane ul.Omladinskih brigada bb			X	
„Yura corporation“ doo Rača, ogranak Leskovac ul.Đorđa Stamenkovića br.7			X	
„Dom učenika srednjih škola“ Leskovac, Kajmakčalanska br.4	X			
„Gumapromet“ doo Leskovac, Ul.Durmitorska bb	X			X
“Falke Serbia” doo Leskovac, ul.Tekstilna br.71			X	
„Bim-tex“ doo Leskovac, ul.Đorđe Stamenković br.4			X	
„TeraSteel“ doo Leskovac ul. Sime Pogačarevića 5			X	
ZR „Bebi snovi“ Leskovac ul.Tekstilna br.44				X
SZTR Mita, Dejan Stanojevića Bobište, ul. Nikole Đurića br. 58				X
Braća Đokić doo Leskovac, ul. Božidara Veličkovića br. 79				X
Privredno društvo doo M3 S+ Marinković, Navalin				X
Dom učenika srednjih škola Leskovac, ul. Mlinska br.138	X			X
Stefan Stojković preduzetnik, Samostalna ciglarska radnja „Ciglana Stefan i Marko“ Guberevac	X			
Srđan Nikolić preduzetnik „Ciglarska radnja“ Guberevac	X			
Pekara „Đermanović“ Leskovac, ul. Ilije Strele br. 13				X

Zdravstvena ustanova Dom zdravlja „Vip Medical“ Leskovac, Obrena Kovačevića br. 21				X
Društvo za proizvodnju keramičke sanitarije „Sanitarna keramika“ Leskovac, doo Bratmilovce, ul. Tome Kostića bb.			X	
Društvo sa ograničenom odgovornošću Mladenović Leskovac, selo Strojkovce				X
Samostalna livačka radnja „Vitko“ Petković Ružice pr Manojlovce, Manojlovce	X			X
Preduzeće za proizvodnju, trgovinu i servisiranje „ABD–Komerč“doo, Borča ogranak „ ABD–Komerč“ Belanovce				X

TIM 42

Projekat "Šta diše Leskovac" je realizovan u okviru programa podrške javnom zagovaranju „Istraži – O snaži“ koji finansira Vlada Ujedinjenog Kraljevstva, a sprovodi Trag fondacija.

Izradu ovog materijala je finansirala Vlada Ujedinjenog Kraljevstva; izneti stavovi nužno ne odražavaju zvaničnu politiku Vlade Ujedinjenog Kraljevstva.

ŠTA DIŠE LESKOVAC?

team42.org.rs

